

ТЕМА 02: АРХИТЕКТУРА НА СЕКОЈДНЕВНОТО (THE 99%)

Разговор со професор Димитрие Голубовски
А.: Професоре, ние како претставници на последната генерација на која ѝ предавате, сè уште живо се секаваме на вашите предавања за хуманите аспекти на станбената архитектура, за просторните вредности на домувањето... Од каде мислите дека произлегува нескладот помеѓу архитектурата која се учи и онаа која се гради во реалноста? Која е архитектурата која го обликува секојдневниот живот?
Д.Г.: Има повеќе причини за тоа, но сите произлегуваат од контекстот или околината сеопфатно. Она што е надвор влегува внатре и обратно. Денес просторот кој се гради е интровертен, бидејќи нема кон што да се отвори, квалитетот на екстровевертност е изгубен. Тоа јасно се забележува на пример во Дебар Маало или во Маџир Маало, архитектурата е подредена на максималниот габарити таа максимална изграденост произведува интровертен простор (насочување на животот на семејството кон внатре) со што се ограничува истиот тој животен простор. За разлика од јапонските градови каде нужно се градат такви модели на домување поради недостатокот на простор и пренаселеноста, кај нас тоа не е случај. Причината кај нас главно е економска, односно желбата за лесно стекнување на капитал. Од друга страна тоа е и проблем на професијата; има многу луѓе што работат во архитектурата а малку **АРХИТЕКТИ** – професионалци со дигнитет и етичност.

А.: Која е врската помеѓу културата на живеење и просторот на домување? Дали лошата култура (некултура) произведува лош простор или обратно? Ранко Радовиќ во една прилика зборува за процесот на оглунавување во глупав простор...
Д.Г.: Во архитектурата важи правилото: какво општество таква архитектура. Лошата архитектура (условно речено) е производ на недостатокот на култура и падот на системот на вредности. Факт е дека околината влијае во едукацијата (особено на децата) и во градењето на просторот. Просторот е многу важен елемент во севкупното образование, на тој начин се гради културата на градското живеење и односот кон естетските вредности. Не треба да се заборава дека архитектурата е сеопфатна – космополитска уметност. Нешто што секој архитект треба да го има на ум. Како таква, има широк спектар на влијание односно, засега голем спектар на луѓе. Интересот, познавањето, посветеноста, информираноста, а пред се високите морални скрупули, треба да бидат својствени на секој оној што се определил за оваа професија. Културата (интересот за сите останати уметности, со цел да се изградат високи естетски критериуми), образованието, познавањето на човекот и неговите социолошки предиспозиции, се неопходни за да се постигне етички однос кон архитектурата и нејзиниот производ и успешно да се воспостави релацијата архитектура – корисник. Културниот, образовниот, социолошкиот, физичкиот контекст го сочинуваат успешниот творечки контекст.

А.: Нашата колективна меморија како генерација е градот во последните 2 ипол децении, градежниот бум и растот на населбите. Дали мислите дека квантитетот носи и квалитет и под кои услови?
Д.Г.: Не сакам да признаам дека она што сега доминантно се гради треба да се репродуцира. Во марксизмот има една мисла која вели дека „квантитетот носи квалитет“, но јас мислам дека сепак е многу скап тој квантитет наспроти односот на произведениот квалитет, нешто како 1000:1...
А.: Во овие денешни услови, каков е односот на архитектите кон професијата и колкава е нивната улога во градењето на просторот ?
Д.Г.: Може да се направи аналогија по сличност помеѓу односот на архитектот кон архитектурата денес и она што Тарковски го опишува кога зборува за односот на уметникот кон уметноста. Многу од уметниците прават компромис, односно влегуваат во замка, сакајќи да постигнат некаква финансиска стабилност во младите години, со надеж дека во повозрасните години ќе ги реализираат своите уметнички и креативни потенцијали. Тоа е замка која се состои од најмалку 3 лаги; една кон клиентите кои бескомпромисно се задоволуваат, втора кон себе бидејќи еднаш штом се прекрши духот, се влегува во магичен круг на лага, и конечно се мами уметноста (архитектурата) бидејќи се губи искреноста во професијата. Од друга страна, со смената на системот и генерациите се дерегулираше и професијата и авторитетот на архитектот.

А.: Што мислите дека може да се промени во иднина? Кои се можните трансформации/визии за просторот за домување, посакувани и/или очекувани?
Д.Г.: Не може да се очекува дека ќе се случат значителни промени за кратко време, во блиска иднина. Промената не може да се случи изолирано во архитектурата, таа мора да е сеопфатна, општествена. Архитектите го имаат изгубено професионалниот авторитет преку долг процес, низ трансформациите на системот, и тоа не може да се промени преку ноќ. Променет е вредносниот систем а со тоа и процесот на создавање на архитектурата. Се изгуби рачниот цртеж и процесот на мислење и преиспитување преку цртежот. И покрај предностите на дигиталната технологија, една од непосакуваните последици на нејзината примена е лесното и неограничено „штанцање“ на објекти без притоа да се помине одреден мисловен процес. Пред да се појави модерната, на почетокот на векот се создаде една критична маса на човекољупци во сите сфери на културата и уметноста – архитектурата која го поттикна сеопштиот развој. Кога тоа ќе се повтори?
Кога Бруно Таут пребегнува од фашизмот во Германија во Истанбул, им праќа охрабрувачко писмо на своите пријатели, во кое вели (парафраза) „Сега е никакво време за архитектурата и нема работа за нас. Но не треба да седиме со скрстени раце, мора да твориме и разменуваме идеи, за да бидеме спремни кога ќе дојде новото време.“

BARBARISM BEGINS AT HOME: NOTES ON HOUSING

Pier Vittorio Aureli & Martino Tattara

1

When we talk about houses it seems that we are talking about something given, something that has always been there, something that represents a *natural* way of life. Yet housing is not only a relatively recent addition to the discipline, but also the kind of architecture through which ideologies and social containment have acquired their most deceptive form. For centuries architecture was directed towards representation, to making values, ideologies and rituals manifest in the form of religious, royal and public artefacts. Housing architecture, however, is focused on something more immanent and generic: life, the *zoe* and the *bios* of the human animal. The term itself – housing – is eloquent in this regard. While *house* as a noun still retains a symbolic dimension, the participle *housing* emphasises the instrumentality of a *machine for living*, an apparatus for the reproduction of life. If capital is first and foremost the exploitation of labour power as the *summa* of human mental and physical capabilities, then *housing* life is a fundamental form of production that operates through the subtle modulation of the most immanent aspects of living – orienting and containing the daily praxis of inhabitants so as to create *forms of life*.

Consider how the corridor creates the possibility of seclusion, or how vertical circulation in the form of compact cores of stairs and elevators reinforces the sense of privacy of the individual apartment. These

Поглед од стан (2004–2005), фотографија на Џеф Вол (Jeff Wall)

inventions make it clear that housing is always a historically constructed form whose purpose is to manipulate the most basic aspects of life. Yet this condition is confounded by a *horror vacui*: too often, the necessarily generic character of housing provokes an excess of design. And the more our lives become uncertain and uprooted, the more we are assaulted by redundant interior design, with its fake images of complexity and individualism. If we are to rethink housing then we have to see whether we can dismantle the current cliché of domesticity and reclaim the generic ethos of contemporary forms of life, not only as a condition but as a possibility.

2

In 1931 Walter Benjamin wrote a short text titled The Destructive Character. Here are the two most important passages:

It could happen to someone looking back over his life that he realised that almost all the deeper obligations he had endured in its course originated in people who everyone agreed had the traits of a *destructive character*. He would stumble on this fact one day, perhaps by chance, and the heavier the shock dealt to him, the better his chances of representing the destructive character.

The destructive character knows only one watchword: make room. And only one activity: clearing away. His need for fresh air and open space is stronger than any hatred (...) The destructive character sees no image hovering before him. He has few needs, and the least of them is to know what will replace what has been destroyed. First of all, for a moment at least, empty space – the place where the thing stood or the victim lived. Someone is sure to be found who needs this space without occupying it.¹

[...]

The ethical project put forward by Benjamin in these two essays offers a fundamental clue to help understand the question of housing today, which is of course first and foremost a question of political economy. And yet if we see how the political economy has worked over the past decades, we discover the significance of housing as a question of *representation*. Houses are sold not just as accommodation but as a *life—style*, a self-sufficient capsule containing the supreme individualised space. This phenomenon has been a major contributor to the financialisation of households: in other words, our economy of debt is also driven by the image of housing. The radical stylistic wealth of architecture in recent decades is also a by-product of this condition. Ironically, the more standardised the building industry becomes, the more architecture takes on the role of offering a *personalised* image. Standardisation doesn't just work at the level of building components; it also applies to design tools such as software or guides for by-the-book technical solutions. When it comes to schemes for housing, even the most *creative* architects rely on readymade solutions, which leaves architecture with the sole task of designing *identity*. The ubiquitous images of designed houses and objects spread the mentality that our final defence against the impoverishment of the dwelling experience is the differentiation of

style and image. And yet, in troubled economic times any overly artificial image of diversity becomes a source of anguish. To respond to this by reverting to a domestic *tabula rasa* does not mean conforming to the *austerity* imposed by the recession; on the contrary, it serves to free living space from the burden of possession (which ultimately is what makes inhabitants vulnerable to the moral blackmail of austerity in the first instance).

But what precisely does this tabula rasa entail? It means, first and foremost, that the house is made of walls that look like walls. Walls are a means of creating separation and privacy, to be sure, but also a reminder that we share the space with others. They are as sharp and precise as blades in delimiting space, but they are not definitive. Walls can open passages and link spaces together, meaning that corridors or other servant spaces may gradually disappear. In essence, the house can be built as a single room – a long tunnel-room running through the building. All services, including vertical circulation and storage space, can be grouped within one core or incorporated into the wall. This schematic organisation of the house opens the domestic space to interpretation, revealing that the house is an artificial construct and there is nothing natural about living within walls. Architecture must make space. By imposing its order, architecture is contained by becoming a limit to itself, or rather by becoming a vessel in which *something else* can take place. This is why architecture has to go back to a *tabula rasa*: it must begin again by becoming destructive. Of course, architecture – in a literal sense – is de facto destructive: it is a forceful alteration of what exists, and always an interruption of what came before, no matter how good or kind the architect's intentions may be. But architecture should also become destructive in a symbolic sense, by ridding itself of illusions: for example, a wall has to be a wall and not an analogy for anything else. In performing this act of destruction, the architecture of housing can clearly state both its function as containment and its potential to formulate new and unforeseen forms of life.

¹ Walter Benjamin, The Destructive Character, in Michael W Jennings (ed), *Selected Writings 1927–1939* (Cambridge, MA: Belknap Press, 1999), 541.

Цртеж на ентериер (1908) - Хајнрих Тесенов (1876–1950). Германски архитект, професор и урбан планер во ерата на Вајмар школата. Неговите цртежи се препознатливи по јасниот израз и прецизноста со која се доловува просторот, а суштината на просторната ситуација е синтетизирана преку црна линија на бела позадина. Тие се поврзани со неговите познати проекти за домување, и во нивниот израз е простудиран секој детаљ, иако изгледаат многу едноставно во конечниот изглед. Перспективите покажуваат постојана врска помеѓу модерноста и традицијата, индустријата и занаетот – два главни мотива на неговиот архитектонски опус, презентирани преку внимателно компонирани слики.

